

СОЦІОЛОГІЧНІ ВИМІРИ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

*Лагута Д.О.
здобувач вищої освіти СВО «Бакалавр»
факультету економіки та менеджменту*

*Науковий керівник – Колодій О.С.,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
гуманітарних і соціальних дисциплін*

Всебічне дослідження формування громадянського суспільства в Україні зумовлене глибокими процесами демократичних перетворень, мобільністю громадської активності щодо якісних змін соціально-економічного, політичного стану суспільства та безпосередньою участю громадян у розбудові демократичних суспільних відносин.

Аналіз об'єктивного стану громадянського суспільства вивчається цілим рядом соціально-гуманітарних наук. Основні теоретичні підходи до розгляду громадянського суспільства в соціології доводять, що громадянське суспільство – це певна модель соціальних відносин між людьми, соціальної організації із властивими їй якісними характеристиками, зокрема, досягненням високого рівня самоорганізації, саморегуляції суспільства. Найвищу цінність громадянського суспільства являє людина, її життя, честь, гідність, свобода та незалежність.

Феномен громадянського суспільства, за сучасним німецьким соціологом Ю. Хабермасом, – це тип соціальної інтеграції незалежних особистостей, пов'язаних колективними зобов'язаннями з іншими індивідами, особливий простір громадянських чеснот – довіри, поваги до іншого індивіда, рівності, справедливості, що лежать в основі норм соціальних взаємодій, громадянські практики, в яких реалізується громадянська активність [2].

В українському політичному дискурсі пропонується методологічний підхід до визначення поняття «громадянське суспільство», що включає: – нову якість політично організованого суспільства як середовища демократії, свободи і відповідальності за долю держави і нації; – ступінь розвиненості громадянського суспільства – характеристику рівня демократизму і політико-правової культури соціуму, функції та повноваження інститутів самоорганізації та самодіяльності громадян.

У соціології громадянське суспільство розглядають як систему відносин між громадянами, що реалізується у стосунках певних спільностей людей. Соціологічне визначення громадянського суспільства акцентує на цінностях й активності суб'єктів соціального процесу. У соціології громадянське суспільство – це динамічна категорія, що може змінюватися за формою і змістом своєї діяльності. Із соціологічної точки зору, громадянське суспільство формується спочатку під впливом обставин, що змінилися, викликів суспільства, в результаті чого виникають неформальні групи та правила їх діяльності, а вже потім, у нормативних актах [3].

Громадянське суспільство – цілісний соціокультурний та суспільно-політичний феномен, який включає в себе наявність та розвиненість: соціальних інститутів (незалежні медіа; громадська думка; добровільні асоціації та об'єднання громадян); соціальних практик (суспільна активність громадян, що не обмежується участю у виборах; громадські рухи); суспільних цінностей та чеснот [1].

Соціологічне вивчення процесів формування громадянського суспільства передбачає дослідження актуальних сторін його динамічного розвитку. Предметом соціологічного дослідження можуть виступати особисті громадянські відносини між людьми, громадянське суспільство як сукупність людей, які добровільно об'єдналися в групи для досягнення спільних цілей, різних видів спільної діяльності, реальних громадянських практик. Актуальним є визначення соціологічного контексту понять «соціальне підприємництво», «соціальна відповідальність», «соціальна поведінки індивідів і соціальних груп».

В основі емпіричного підходу вимірювання громадянського суспільства лежить аналіз громадської думки, що відображає реальну соціополітичну, економічну, соціокультурну ситуації. Концептуальне бачення громадянського суспільства реалізується в емпіричних дослідженнях українських соціологів, зокрема, у трьох відомих українських дослідницьких центрів (Центру Разумкова, Фонду «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва та Київського міжнародного інституту соціології) на предмет висвітлення комплексу аспектів та проявів громадянського суспільства. У результаті систематизації конкретних емпіричних досліджень найбільш повно проаналізовані різні аспекти громадської та суспільної активності громадян, волонтерська діяльність, готовність брати участь в акціях протесту, довіра до політичних та соціальних інституцій, рівень можливостей впливати на владу. Проте, майже не представлені показники забезпечення рівня свободи, демократії, захищеності приватної власності, розвитку підприємницького сектору.

Отже, в результаті спроби співвіднесення теоретичних засад громадянського суспільства в Україні з емпіричною базою досліджень його формування було з'ясовано, що на практиці аналізуються лише окремі аспекти розвитку громадянського суспільства, що породжує певну фрагментарність отриманих результатів. Самі емпіричні показники, що використовуються для вивчення досліджуваного феномену, потребують доповнення, систематизації, а також обґрунтування і побудови інтегральних показників рівня розвитку громадянського суспільства.

Список використаних джерел

1. Степаненко В. Громадянське суспільство: дискурси і пракики / В. Степаненко. – Київ: Інститут соціології НАН України, 2015. – 420 с.
2. Хабермас Ю. Вовлечение другого. Очерки политической теории / Ю. Хабермас. – СПб., 2001. – 417 с.
3. Яницкий О. Гражданское общество и академическое сообщество [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.civisbook.ru/files/File/YanitskyGrazhdan.pdf>.